



27.5.2015

Yksikön päällikkö

---

**Kaupunginmuseon lausunto osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta; Pitäjänmäen (46. ko) Patterimäen asemakaavan muutoksesta**

HEL 2015-003281 T 10 03 03

Kaupunkisuunnitteluviraston lausuntopyyntö 22.4.2015

Kaupunkisuunnitteluvirasto on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta, joka koskee Pitäjänmäen (46. KO) Patterimäen asemakaavan muutosta. Kaupunginmuseo lausuu asiasta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

Suunnittelualueeseen kuuluu koko Patterimäen puistoalue, Takkatien ja Arinatien eteläpuolella olevat työpaikkakorttelit, asuinkerrostalotontti Pitäjänmäentien varressa sekä Pajamäen jalkapalloilun virkistyspalvelualue. Lisäksi alueeseen kuuluu lännessä Takkatien jatke sekä Pitäjänmäentien ja Pajamäentien katualueita ja puistoaluetta.

Kaupunginmuseon lausunto kiinteiden muinaisjäännösten osalta koskee itse Patterimäkeä, jonne suunnitellaan asemakaavan muutosta tulevaa Raide-Jokerin pikaraitiotietä varten. Raitiotien linjaus kulkee Pitäjänmäentien ja Takkatie-Ravitien välillä osittain tunnelina alueen arvokkaan linnoitusalueen alitse. Pitäjänmäentien ja Pajamäentientien risteys suunnitellaan uudelleen tulevaa Raide-Jokerin pikaraitiotietä ja sen pysäkkiä varten. Samalla tutkitaan uutta asuntorakentamista Patterimäen puistoalueen itäosaan uuden risteuksen kohdalla. Lisäksi on tarkoitus tutkia vuonna 2008 suunnitellun, rakennusviraston maanalaisen kalliovarikon ja varikkotontin toteutumisedellytyksiä. Patterimäen puistoalueella on voimassa vuoden 1960 asemakaava. Patterimäen sorasiiloluolaa varten on laadittu erillinen maanalaista osaa koskeva asemakaava vuonna 1965.

Suunnittelualueen keskiosassa on korkealla kalliolla Patterinmäki, jolla sijaitsee merkittävä ensimmäisen maailmasodan aikana rakennetun Helsingin maalinnoituksen tukikohta XXXV:n asema 11 erillään muista asemista. Alueella on maahan kaivettua ja kallioon louhittua yhdys- ja taisteluhautaa, jota on osittain tuettu kivimuurauksella tai hirsillä, jotka ovat maatuneet. Betonia on käytetty vähemmän. Osa yhdyshaudoista on katettu betoniholveilla. Mäellä on lisäksi betonista valettuja ja kivistä muurattuja avoimia ja katettuja tulipesäkkeistä (katetut on räjäytetty) kaikista ilmansuunnista tulevia hyökkäyksiä varten. Lisäksi on betonista valettuja ja kivistä muurattuja suojahuoneita, jotka yhtä kivistä muurattua lukuun on ottamatta räjäytetty. Osa asemasta on täytetty. Kukulalla sijaitsee vielä toisen maailmansodan aikainen



27.5.2015

Yksikön päällikkö

ilmatorjuntapatteri (Paja), jonka tykkiasemia ja muita suojia on tehty vanhojen linnoituslaitteiden viereen ja toisinaan myös päälle. Ammusvarasto louhittiin kallion kylkeen. Asemasta johtaa itään Pitäjänmäentielle ulkoilutien kohdalla ensimmäisen maailmansodan aikainen tykkitie. Kaikki ensimmäisen maailmasodan aikaiset rakenteet ovat muinaismuistolain (295/1963) mukaan kiinteitä muinaisjäännöksiä ja siten lain suojaamina ne pitää merkitä asemakaavaan sm -merkinnällä. Myös toisen maailmansodan linnoitteita käsitellään samalla tavoin, mutta niitä ei vielä suojella kaavoissa sm -merkinnällä.

Raide-Jokerin pikaraitiotie on suunniteltu kulkemaan Patterinmäen alitse tunnelissa. Tällöin tulee ottaa huomioon että tunneliaukot tulee sijoittaa riittävän kauaksi linnoitteista ja tykkitiestä ja tunnelin louhinta suoritetaan linnoitteita vahingoittamatta. Samoin on otettava huomioon erilaisten ilma- ja poistumiskuilujen paikat ja maanpäälliset rakenteet linnoituksen rakenteisiin nähden.

Patterinmäen länsireunaan aivan linnoitteiden länsipuolelle on suunniteltu mahdollisen kalliovarikon sisäänajo ja varikon maanpäälliset toiminnot. Vuoden 2008 kaavaluonnoksessa kolmikerroksinen korkea rakennus, rinteiden tasaus ja ulkoilutien siirtäminen lähemmäksi linnoitusta saattavat vaikuttaa linnoitusmäen hienon kokonaisuuden säilymiseen. Nyt niitä ympäröi kaikilta suunnilta luonnollisilla rinteillä olevat metsäalueet. Samoin on otettava huomioon erilaisten ilma- ja poistumiskuilujen paikat ja maanpäälliset rakenteet linnoituksen rakenteisiin nähden. Kaupunginmuseon mielestä varikkoa ei tule sijoittaa aiemmin esitettyjen suunnitelmien mukaisena aivan linnoitusten viereen.

Patterinmäen itäpuolelle Pitäjänmäentien ja Pajamäentien risteyksen luokse on suunniteltu uutta asuinrakentamista puistoalueelle Helsingin vuoden 2002 yleiskaavan mukaisesti. Kohdealueen läpi kulkee ulkoilutie, joka on muinaismuistolain suojelema tykkitie. Se täytyy ottaa huomioon suunnittelussa säilyttämällä se asuinalueen läpi menevänä ulkoilutienä.

Kaupunginmuseo esittää, että suunnittelualueen muuhun rakennuskantaan liittyvät mahdolliset suojelutavoitteet selvitetään asemakaavatyön yhteydessä. Kaupunginmuseo osallistuu arvotustyöhön.

Kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettava osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ja asemakaavan muutokseen.

Lisätiedot

Markku Heikkinen, tutkija, puhelin: +358 9 310 71552

**Postiosoite**  
PL 4300  
00099 HELSINGIN KAUPUNKI  
kaupunginmuseo@hel.fi

**Käyntiosoite**  
Sofiankatu 4  
Helsinki 00170  
<http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmu>  
seo

**Puhelin**  
+358 9 310 36630  
**Faksi**  
+358 9 310 36664

**Y-tunnus**  
0201256-6

**Tilinro**  
FI0680001200062637  
**Alv.nro**  
FI02012566



27.5.2015

Yksikön päällikkö

---

markku.heikkinen(a)hel.fi

Anne Mäkinen  
yksikön päällikkö

**Tiedoksi**

Museovirasto, kulttuuriympäristön suojelu  
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

---

**Postiosoite**

PL 4300  
00099 HELSINGIN KAUPUNKI  
kaupunginmuseo@hel.fi

**Käyntiosoite**

Sofiankatu 4  
Helsinki 00170  
<http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmu>  
seo

**Puhelin**

+358 9 310 36630

**Faksi**

+358 9 310 36664

**Y-tunnus**

0201256-6

**Tilinro**

FI0680001200062637

**Alv.nro**

FI02012566